

KAMU YARARI ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM BASKISI

Esra DİK*

ÖZET

Bu makalede amaç, kamu yararı kavramı üzerindeki değişim baskısının kaynaklarını ve kavramın algılanış tarzındaki dönüşümleri, yeni-sağ ve neo-liberal ekonomi politikaları çerçevesinde tartışmaktır. Bunu yaparken, kamu yararının salt idari, teknik bir kavram olmadığı, aksine toplumsal alanda yaşanan dönüşümlerden doğrudan etkilendiği, temel çıkış noktası olacaktır. Buradan hareketle, çalışmada 1980 sonrası süreçte tüm az gelişmiş ülkelere ve başta ülkemize dayatılan batı merkezli neo-liberal yeniden yapılanma politikalarının, kamusal alan üzerinde daraltıcı etkileri ve bu bağlamda kamu yararının işlevsiz-leştirilmesi sorunu üzerinde özellikle durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kamu Yararı, Kamusal Alan, Yeni Sağ, Neo Liberalizm

ABSTRACT

The aim of this article is to discuss the sources of the pressure of change on the notion of public interest, and the transformations on the style of perception of this concept. In doing this, that public interest is not a technical and an absolute administrative conception but a one linked to publicity that has been directly influenced by the transformation in the social relations is a main point to be underlined. On this basis, the article points on the constrictive effects of the west oriented neo-liberal restructuring policies imposed to developing countries—especially, Turkey—on sphere and therefore, on the problem of disfunctioning of public interest.

Key Words: Public Interest, Public Sphere, New Right, Neo Liberalizm

(*) Mersin Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü

Giriş:

Son yıllarda ekonomik ve siyasal alanda yaşanan köklü dönüşümler, kamu yönetimi anlayışında da birtakım değişimleri beraberinde getirmiştir. Ekonomik alanda devletin sınırlanmasını ve piyasanın özgürleş-tirilmesini, toplumsal alanda ise daraltılmış bir kamusal alan içerisinde bireysel refahın maksimize edilmesini hedefleyen yeni-sağ ve neo-liberal politikalar, kamu yönetimine bakış açısında ve kamusal alana ilişkin tartışmalarda ciddi sarsıntılara yol açmaktadır. Söz konusu sarsıntılardan en belirginini, kamu yönetimi felsefesinin temel kavramlarından biri olan kamu yararı üzerinde gerçekleşmektedir.

Bu makalede, kamu yararı kavramı üzerindeki değişim baskısının kaynakları ve kavramının algılanış tarzındaki dönüşümler irdelenmeye çalışılacaktır. Bunu yaparken, öncelikli olarak, kavram üzerindeki anlayış değişikliğinin sadece küreselleşmenin hız kazandığı 1980 sonrası süreçle sınırlanmadığı gerçeği üzerinde durulacaktır. Bu nedenle bu çalışmada amaç, değişimin kaynaklarına vurgu yapılarak, kamu yararı anlayışının geçirdiği evrimin tarihsel bir bakış açısıyla bir bütün olarak değerlendirilmesini yapmaktır.

Kamu yararı, dinamik bir kavramdır. Dinamizmden kasıt değişen koşullarda kavramın algılanış tarzındaki dönüşümlerdir. Bu özelliğinden dolayı kamu yararı kavramının tanımlanmasında ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu çalışmada öncelikli olarak, kamu yararına ilişkin farklı kuramsal yaklaşımlar irdelenecek ardından kavramın bileşenlerinden "kamu" nun oluşumu ve "kamusal alan-özel alan" ayrışması üzerinde durulacaktır. Çünkü kamu yararı, kamusallıkla bağlantılı bir kavram olarak kamusal alandaki değişim ve dönüşümlerden doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle sınırları burjuvazi tarafından çizilmiş modern devlet anlayışı içerisinde kamunun dönüşümüne ve kamusal alan-özel alan ayrışmasının kamu yararı üzerindeki etkilerine değindikten sonra, 1980 sonrası ekonomik ve toplumsal alanda köklü dönüşümlere neden olan yeni sağ ve neo liberal politikalar çerçevesinde kavramın algılanış tarzındaki keskin dönüşümlere vurgu yapılacaktır.

Kamu Yararı Kavramına Genel Bir Bakış

Kamu yararı, hemen her alanda karşımıza çıkan bir kavram olmakla beraber tanımı konusunda bir birlik olmadığını ve farklı görüşlerin öne sürüldüğünü görmekteyiz. Kamu yararı üzerine yapılan çalışmalarda genelde kavramın muğlaklığından şikâyet edilmiş ve tanımlanmasındaki güçlükler vurgulanmış bazen de kamu yararı yerine yeni kavramlar türetilmek istenmiştir.

Siyaset bilimci Glendon Schubert, " kamu yaran" üzerine kayda değer bir teorisinin olmadığını savunurken, kavramın bilişsel bir anlamının olmamasından dolayı bilim adamlarının genel bir tanımlama yapamadıklarını, siyaset bilimcilerin ise kamu yararını genel kullanım tarzından yola çıkarak açıklamaya çalıştıklarını vurgulamıştır (Schubert, 1960:223-224).

Norman Barry, kamu yararı kavramını, geleneksel siyasi düşüncedeki "ortak iyi" ve "genel irade" gibi "toplamsal"(aggregative) yaklaşımların

modern bir yorumu olarak değerlendirirken, bu kavramların bugün bir ölçüde itibardan düştüğünü; bunun nedenin de, bunların "grup", "topluluk" ve "toplum" gibi kümeleri bireylerinkinden "daha üstün" değerleri temsil eder bir konuma yükseltmelerinden kaynaklandığını vurgulamıştır (Barry, 2003: 309).

Richard E. Flathman kamu yararının farklı kullanımları üzerinde çalışmıştır. Flathman, kamu yararının tanımlanmasının boş, nafile olduğunu söyledikten sonra kamu yararının ne anlama geldiği sorusunun hiçbir zaman çözülemeyeceğini, çünkü kavramın tanımlanmasındaki güçlüğün temel nedeninin kavramın politik ve aynı zaman da etik içerikli olmasından kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu nedenle bu güçlüğün ancak kamu yararını farklı başlıklar altında inceleyerek basitleştirile-bileceğini savunmaktadır. Flathman'a göre kamu yararı yanında ortak yarar, genel refah ve benzeri kullanımlar bulunurken, kamu yararını "ortak yarar" dan daha farklı olarak, devletin politika üretirken göz önünde tuttuğu ve de yönetimin faaliyetlerini rahatlıkla yürütebilmesi için ona meşruluk sağlayan bir ölçüt olarak görür (Flathman, 1966:1-2).

Kamu yararı kavramının anlamsızlığı üzerinde duranlar da yok değildir. Duygusalci¹ siyaset teorisyenleri, kavramın hiçbir işe yarar anlamının bulunmadığını; diğer bir ifadeyle, bir "yarar"a veya "çıkar" a sahip olduğundan anlamlı bir şekilde söz edebilecek bir "kamu"nun bulunmadığını ve kavramın gerçekte sadece, konuşanın duygularını belirtecek şekilde, birey veya özel grup yararına olan politikaları takdir edici anlamlar ilave etmekte kullanıldığını iddia ederler. Bu görüşe göre, "x politikası kamu yararınadır" demek mantıklı olarak "ben x politikasını onaylıyorum" demekle eşdeğerdir (Barry, 2003: 310).

Bu tanımlamalara bakıldığında kamu yararının tanımlanması güç olduğu vurgulanmaktadır. Elbette ki, kamu yararının tanımlanmasındaki güçlüğü kabul etmemek gerçekçi olmaz. Ancak kamu yararını toptan reddetmenin de bilimsel bir yaklaşım olmayacağı kanısındayız. Çünkü kamu yararı, kamunun oluştuğu ve ortak yarar etrafında birleşebilen niteliğine büründüğü zamandan bu yana varlığını sürdüren, tanımlanması güç ancak devletin öncülüğünde ve kamuya dönük faaliyetler ile somutlaşabilen bir kavramdır. Dolayısıyla, kavramın anlamsız olduğu yönündeki tanımlamalar kamunun, genel yararı gözetken işlevini dışladığı gibi bireysel yararı ön plana çıkarma kaygısı içerisindedir.

Sözlüksel anlamına bakıldığında ise kamu yararı; amme menfaati, topluma bir bütün olarak devlete ait ve gerçekleştirilmesi toplum yararına olan hizmetlerin sağlandığı menfaattir (Özcan, 1993:416). Tekin Akıllıoğlu'na göre kamu yararı, çok işlevli bir kavramdır." Devletin doğru-

---

¹ Duygusalci siyaset teorisyenlerinden bir olan Frank Sorauf, kavram üzerinde belirsizliğin ve anlam kargaşasının yaşandığını vurgulamıştır. "Kamu yararı konusunda bilim adamlarının bir uzlaşısı olmadığını ve kamu yararının bir amaç mı?, süreç mi?, yoksa bir efsane mi olduğunun açıklanması gerektiğini düşünmektedir". Ayrıca Sorauf, bilim adamlarının bu tür anlamı belirsiz olan kavramları listelemeler birçok kavramın bu listenin içine gireceğini ve kendi listesine girmeye aday kavramlar içerisinde kamu yararının listenin en başına gelecek kadar anlamı belirsiz bir kavram olduğunu vurgulamıştır (Sorauf, 1962:186).

lamasını yapmak için, kamusal işlerin hukuka uygunluğunu ölçmede, temel hakların sınırlandırılmasında başlıca nedenlerden biridir. Yönetime uygulanan özel kuralların(yönetim hukukunun) uygulanma alanının belirlenmesinde(kendiliğinden kullandığı yetkiler bakımından) temel alınan bir kavramdır. Kısaca, kamu yararı, bir faaliyete devlet ya da kamu faaliyeti niteliği kazandırır. Onun kamu hukukuna uygunluğunun bir ölçüsü olarak kabul edilir. Dolayısıyla tanımı içeriği açısından değil biçimi açısından yapılabilmektedir. Bu noktadan hareketle kamu yararı kavramı, özü ya da içeriği önceden belli olmayan, buna karşılık biçimi aracılığıyla tanınan bir kavramdır denilebilir" (Akıllıoğlu, 1991:3).

Tunaya'ya göre kamu yararı (eski deyişle umumi menfaat) "iktidarın amacını gösterdiği kadar eylemleri için de bir ölçüdür. Etik ile ilgisi olduğu açıktır. Fakat, ondan çok daha somut ve hukukidir. Kamu yararı tanımı zor bir kavramdır; çünkü hem bir teknik, hukuki terimdir, hem de hukukun sınırlarını aşan felsefe, ahlak ve sosyoloji alanlarına giren bir terimdir. Dar anlamda kamu yararı, teknik hukuk içindedir" (Tunaya, 1980:166).

Ümit Doğanay, dar anlamda kamu yararını teknik hukuk içerisinde görürken, geniş anlamda kamu yararı kavramı yerine de toplum yararı denilmesini savunmaktadır. Doğanay'a göre, "toplum yararı ve kamu yararı arasında anlam bakımından fark vardır. Kamu yararı kurulu düzenin korunmasındaki çıkarıdır. Kurulu düzen özel mülkiyete dayanıyorsa, kamu yararı özel mülkiyetin korunmasındaki çıkar anlamına gelir. Toplum yararı ise, ülkede yaşayan tüm insanların ortak çıkarını ifade eder. Düzenin ortak yararı koruyucu niteliği, alt yapıyı oluşturan mülkiyet anlayışına bağlıdır. Bu nedenle özel mülkiyetin salt bireysel olduğu bir ülkede, düzen toplum yararına olmaz. Ama böyle bir düzende kamu yararı gereği sınırlamalar vardır. Şu halde toplum yararı alt yapıyı koruyucu değil, onu oluşturan bir kavramdır" (Doğanay, 1974:6).

Doğanay'ın geniş anlamda, kamu yararı yerine toplum yararı kavramını tercih etmesinin, temelde kamu yararının siyasal iradenin bir kalkını olarak kullanılmasından kaynaklanan bir takım istismarlardan doğduğu açıktır. Ancak burada asıl üzerinde durulması gereken konu, kamu yararı yerine başka kavramlar türetilmesi gereksiniminin nedenleridir. Aslında kamu yararı ve kavramın bileşenlerinden biri olan "kamu" tüm toplumu kapsayıcı bir anlam taşımaktadır. Kamu yararı kavramı ise, toplum yararı kavramından çok daha geniş ve kapsayıcı bir içeriğe sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken konu kamu yararının ihtiyaçlara cevap verebilecek bir içeriğe sahip olmamasından değil kapitalizmin gelişmesi sürecinde kamunun toplumun tümünü kapsayan niteliğinde gerilemeler yaşanmasından kaynaklanmaktadır. Asıl amaç, kamu*yararı yerine yeni kavramlar türetmek değil, böyle bir gereksinime yol açan süreci değerlendirmektir. Bu nedenle çalışmamızda, öncelikli olarak kamu yararı kavramındaki bu anlayış değişikliğinin kökenleri vurgulanarak, kamunun topluluk oluşturucu ve toplumun bütünsel yararını ifade eden tanımından nasıl uzaklaştığı açıklanmaya çalışılacaktır.

"Kamu" nun Sınırlarının Belirginleşmesi Ve Kamusal Alan-Özel Alan Ayrışması Sürecinde Kamu Yararı Kavramının İçeriği

Çalışmanın başında da belirtildiği gibi, kamu yararı teknik ve hukuksal içeriğini aşan, siyasal ve toplumsal bir kavramdır. Bu nedenle kamu yararı kavramını ve kavramda yaşanan dönüşümlerin net bir şekilde anlaşılabilmesi için öncelikli olarak kamunun ve kamusal alanın oluşumuna değinmenin yararlı olacağı kanısındayız.

Kamu, hukuki bir terim olarak "herkese açık" anlamına gelir. Latince *privare* (bir şeyi kendine mal etmek) sahip özelin karşısında bir şeyi; herkese mal etme anlamıyla kendi sınırlarını çizer (Sarıbay, 2000:3).

Kamu kavramının tarihsel kökenine baktığımızda Yunan Şehir Devletleri karşımıza çıkmaktadır. Olgun Yunan şehir devletinde, özgür vatandaşların ortak kullandığı(koine) polis'in alanı, tek tek şahıslara ait olan(idia) oikos'un alanından kesin olarak ayrılmıştır. Kamusal hayat "*bios politikos*", pazar meydanında, Agora'da² cereyan eder, fakat mekânsal olarak bağlanmış değildir. Kamu, mahkeme ve meclis görüşmeleri biçimine de bürünebilen müzakerede oluşabileceği gibi, savaşta veya savaş oyunlarındaki gibi ortak eylemlerden de oluşabil-mektedir (Habermas, 1997:60).

Yunanlılar'ın bilincinde kamu, özel alanın karşısında bir özgürlük ve istikrar alemi olarak yükselirken, her şey ancak kamunun ışığında ortaya çıkmakta ve herkesin gözüne orada görünmekteydi. Kamu, sorunların vatandaşlar arasındaki konuşmalarda dile getirildiği ve şekillendiği bir alan olarak ortaya çıkmıştır (Habermas, 1997:61).

Kamunun temellerinin atıldığı bu dönemde kamu ikili bir işlev üstlenmekteydi. Kamusal alan, bir yandan aleniyet ilkesi çerçevesinde gözle görülür ve herkese açık anlamını taşıırken bir yandan da ortak çıkarın gözetilmesine de kaynaklık edecek bir mekân görünümü sunmaktaydı.

Ancak sermaye birikiminin artması ve kapitalizmin başat hale gelmesi kamunun bu topluluk oluşturucu işlevinde gerilemelere yol açarken kamusal alanın özel alan karşısında ki statüsünün de değişimine neden olmuştur. Çünkü kamusal yaşamın özel yaşamdan ayrı bir yaşam alanı olarak kurgulanmasının temelinde sanayileşmeye bağlı gelişen kapitalist toplum yapısı yer almaktadır (Çaha, 1998 :75).

Pazar ekonomisinin hızlı bir şekilde yerleşebilmesi için de, öncelikli olarak burjuvazinin önündeki engelleri kaldıracak sınırları çizilmiş ve hukuka bağlanmış bir devlet aygıtının varlığı gerekmektedir. Bu süreci Habermas şu şekilde özetlemektedir.

"İlk modern anayasalarda, temel haklara ilişkin ilkeler liberal kamu alanı modelinin dört dörtlük bir imajıydı: söz konusu hak ve özgürlükler toplumun bir kamusal alan

² Agora'nın biçimi önceleri, son derece basitti. Burası tüm amaçlara yeten açık bir alandı. Halk burada uzun ve coşkulu konuşmalar yapmak için toplanırdı. Başlangıçtan beri Agora, hukuk yöntemiyle birleştirilmiştir aslında. Homeros'da bir davanın "Agora"da halk önünde görülmüş olduğunu okuruz. Kamusal yapılarla, kutsal alanlar Agoraydı (VVvcherley, 1993:59.).

olarak garantiye alınmasını ve kamu otoritesinin birkaç işleyle sınırlandırılmasını sağladı. Kamu ve özel alan arasında anayasalar, aynı zamanda kamusal alan içinde yer alan bireylerin özel alanını korudu. Söz konusu bireyler kamusal alan aracılığıyla politik otoriteyi "rasyonel" otoriteye dönüştürebilmek için burjuva toplumunun gereksinmelerini devlete ileten vatandaş rolünü oynadılar. Bu noktada , bu türden bir rasyonalitenin ölçütü olan kitlesel çıkarlar, serbest Pazar ekonomisi içindeki mal değiş-tokuşunun temel ilkelerine göre garanti altına alındı"(Habermas, 1995:64).

Temelleri farklı hukuki düzenlemelere tabi alanlar ayırımına dayanan kamu-özel ayrışmasının, zaman içinde toplumsal-siyasal farklılaşmaya bağlı yapısal dönüşüme uğrayarak, "kamu"nun (ortak kamusal ihtiyaçları karşılama nedeniyle) devlet yönetimi ile doğrudan ilgili "siyasal alan", "özel" in ise özel(mahrem) yaşam alanı, "ekonomik alan" ve "kamusal alan" şeklinde bir iç parçalanma yaşadığı söylenebilir. Devlet'in geçirdiği dönüşüm süreci ile paralel gelişen bu kavram bolluğu içinde, zaman zaman "kamu" kavramının hem devleti (resmi kamu) hem de halkı ifade edecek şekilde kamusal alan ile eş anlamlı kullanıldığına da tanık olmaktadır (Tosun, 2001:70).

Bu sürecin felsefi temellerini atan toplum sözleşmesi kuramcıları, toplumdaki her bir bireyin çıkarının toplamının kamu yararını oluşturacağını savunmuşlar ve devleti bu uzlaşmaz görünen bireysel ve toplumsal yararın uzlaşmasını sağlayacak tek güç olarak görmüşlerdir. Hobbes'a göre, "birey, sivil toplumda kişisel çıkarını en üst düzeye çıkarmak için kendi istenci doğrultusunda uğraşır; fakat bunu yaparken, aynı zamanda yurttaş olması nedeniyle, özerkliğini bırakıp kamusal konularda tümüyle egemenin istencine katılır ve ortak iyiliğe aykırı bir davranış içine girmez" . Bu açıdan Hobbes'un kuramı, devletin varlığının bireysel çıkar-ortak çıkar çelişmesini dışladığı sonucuna varmaktadır (Ağaoğulları vd, 1994:277-278).

Rousseau, Pareto gibi düşünürlerin öncülük ettiği ve kamu yararını toplumun tüm üyelerinin ortak yararı olarak gören yaklaşıma göre, kamu yararı toplumdaki tüm üyelerinin yararlarının toplamının bulunması ile oluşmaktadır. Amaç toplumun genel yararında yola çıkarak politikalar üretmektir. Rousseau'ya göre

"Yalnız genel istem (irade) devletin güçlerini devletin kuruluş amacına, yani herkesin iyiliğine uygun olarak yönetebilir. Çünkü özel çıkarlar arasındaki anlaşmazlık nasıl toplumların kurulmasını gerekli kılmışsa, aynı çıkarlar arasındaki anlaşma da bunu olanaklı kılmıştır. İşte, toplumsal bağı kuran şey, bu birbirinden ayrı çıkarlar arasındaki ortak şeydir. Bütün çıkarların anlaşığı bazı noktalar olmasaydı hiçbir toplum var olmazdı. İşte, toplum

bu ortak çıkar açısından yönetilmelidir" (Rousseau, 1990:35-39).

Hem Hobbes'un hem de Rousseau'nun toplum sözleşmesi kuramına dayanan bu görüşleri aslında bir nevi modern devletin çerçevesinin çizilmesini sağlamıştır. Bu yaklaşım ışığında, kamusal alan sınırları devlet tarafından çizilen ve hukuki bağlarla donatılan bir alan haline dönerken, kamusal alan özel alan ayrışması da farklılık değil aynılık üzerinden şekillenmeye başlamıştır.

Böylelikle kamusal alan devlet alanı ile özdeş durumda sınırları daraltılırken soyutlamaya dayalı bir kamu yararı anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu soyutlamanın hukuki dayanağı da hazırlanmıştır. Fransız Devriminin ardından 1789'da çıkarılan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 6. maddesine göre "yasa genel yarar adına yapılır" hükmü getirilmiştir. Günümüzde halen geçerliliğini koruyan bu anlayış, kamu yararını belirleme hakkını siyasal iradeye bırakmıştır.

Klasik liberaller anlayışının temellerini oluşturan bu yaklaşımlar, toplumun, serbest piyasa ekonomisi ile dengede duracağına inanırken, devleti bu düzeni sağlayıcı unsur olarak görürler. Buna göre, ancak devlet piyasadan uzak durduğu ve müdahale etmediği sürece bu denge durumu devam edecektir. Bu anlayış, 19.yüzyılın sonlarında kapitalizmde yaşanan kriz nedeniyle kesintiye uğramıştır. Kesintiye uğramasından kasıt, yeni-sağ anlayışı ile birlikte klasik yaklaşımın birey odaklı anlayışına tekrar geri döneleceğidir.

1929'da kapitalizmin krize girmesi sonucu, krizden kurtulma reçetesi olarak müdahaleci devlet anlayışı gösterilmiştir. Refah devleti olarak adlandırılan bu dönemin temel özelliği, serbest piyasa ekonomisinin tek başına ekonomik gelişmeyi sağlamada yeterli olmadığı ve bu nedenle devlet müdahalesinin gerekli olduğu görüşüdür. Devlet, toplumsal risklere karşı, çalışanları sosyal sigorta sistemiyle, diğer toplumsal grupları da sosyal yardım programlarıyla sosyal güvenlik sistemi içine alarak koruma ve temel bir yaşama seviyesi sağlama görevini üstlenmiştir (Gül, 2004:147)

1974 Petrol krizi ile tekrar bunalım dönemine geçen kapitalizm, bu durumun temel sebebinin devletin aşırı kamu harcamalarından kaynaklandığını, devletin müdahaleci yapısının piyasanın özgür işleyişi önünde önemli bir engel teşkil ettiğini bu nedenle de devletin işlevlerinin ne olması gerektiğinin küreselleşen dünyada yeniden tanımlanmasını ısrarla savunmuştur.

1970'li yıllara kadar devam eden devletin müdahaleci yapısı yeni-sağ yaklaşımı ile sona ererken, kamu yararının ekonomik ve sosyal açıdan koruyucu kamu hizmeti içerisinde ifade bulması da neo-liberal politikalarla geçersizleştirilmektedir. Son bölümde ekonomide yaşanan bu dönüşümün kamu yararı üzerindeki etkileri var olan uygulamalar da göz önünde tutularak yorumlanmaya çalışılacaktır.

Kamunun Temellerinin Sarsılması Ve Kamu Yararı Kavramının İçeriksizleşmesi

Dünyamız, ekonomide yaşanan krizin aşılması için, her kriz sonrası olduğu gibi yine bir yeniden yapılanma evresi içerisinde bulunmaktadır.

Bu evre, ekonomide yapısal ve işlevsel anlamda köklü dönüşümlerin yaşandığı ve devletin işlevlerinin yeniden sorgulandığı "küreselleşme" süreci olarak adlandırılmaktadır.

Sermayenin özgür dolaşımını sağlayan ve piyasa mekanizmalarının yeniden yapılanmasını simgeleyen küreselleşme süreci "devlet" anlayışının değişmesini ve kamu yönetiminin de bu değişim çerçevesinde yeniden tanımlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu süreç kamu yararı başta olmak üzere kamu yönetimi anlayışına ilişkin ciddi bir saldırı teşkil etmektedir. Bu saldırının kuramsal temelini Yeni-Sağ yaklaşımı oluştururken, saldırının araçları olarak da özelleştirme politikaları, devleti küçültme ve esnek yönetim mekanizmasını oluşturacak politikalar gösterilmektedir.

1980'li yıllarda, başta İngiltere'de Thatcher ve Amerika'da Reagan dönemlerinde yeni-sağ yaklaşımı istikrarlı bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşım temelde, serbest piyasa ekonomisinin rahat işleyebileceği bir ortam ve bu ortamda yetkileri sınırlandırılmış bir devletin varlığını arzular. Bu amaca yönelik olarak yeni-sağ'ın gündeminde yedi temel ilkenin bütünleştirilmesi bulunmaktadır. Bunlar; enflasyonun azaltılması, vergilerin düşürülmesi, özelleştirme, deregülasyon, kamu sektörünün piyasaya devri, yapısal reform, bireyci anlayışın yeniden doğuşudur (Asfhord,1993:19-40).

Yeni-sağ yandaşları enflasyonun düşürülmesinin ancak sıkı bir şekilde gözetilecek para arzının kontrolüyle gerçekleşebileceğini savunurlar (Asfhord, 1993:38). Vergilerin düşürülmesi ise özellikle kamu tercihi teorisyenlerinin üzerinde durduğu bir konudur. Buna göre, devletin kamu harcamalarını vergiler yolu ile sağlaması, bu anlayış çerçevesinde adaletle değil adaletsizliğe yol açmaktadır.

Friedman'a göre, refah devleti çerçevesinde yürütülen dar gelirlilerin konut ihtiyacını karşılama amacıyla kamunun kiralık konut üretme, tarım destekleme fiyatları ya da asgari ücret uygulamaları, yaşlılık ve sağlık sigortası gibi sosyal güvenlik uygulamaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Gül, 2004:58).

Bu anlayış çerçevesinde Yeni-Sağ öncelikli olarak devletin piyasaya müdahalesini asgari düzeye indirgeyecek politikaları hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu ise özelleştirme politikalarının ile mümkün olacaktır. Özellikle, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda özelleştirmeye gidilmesi başta kamu tercihi teorisyenlerinin üzerinde önemle durduğu konuların başında gelmektedir. Özelleştirmenin özellikle İngiltere³ ve Amerika'da yaygınlaşması ile birlikte toplumsal dengelerde önemli ölçüde bozuklukları da beraberinde getirmiştir.

³ İngiltere'de Thatcher döneminde özelleştirme faaliyetleri 1970'te %33 'lerden 1983'te %42'lere ulaşmıştır.(Grant Jordan,s.8).

Böylelikle bireysel sorumluluğa yer vermediği, yaratıcılığı öldürdüğü ve verimliliği azalttığı savıyla refah devletine yüklenilmesi ve özelleştirme faaliyetlerini arttırarak devletin kamu hizmeti üretmedeki temel fonksiyonunun elinden alınması, sonuçta devletin kamu yararını sağlayıcı programlarında kesintiye gidilmesine yol açtığı gibi, birçok Batı demokrasisinde, özellikle de İngiltere ve Amerika'da eşitsizlikleri çok derinleştirmiştir. Piyasada artan eşitsizlikler, artık ciddi düzeyde bir yeniden dağılımla denetlenemez hale gelmiştir⁴ (Petras, 1996:111).

Özellikle kamu tercihi teorisinin kurucularından Tullock ve Buchanan, talebi iten gücü, bireysel tercihlerin kolektif tercihleri yaratma etkisi olarak görmekte ve devletin faaliyetlerden çok bu faaliyetlerin nasıl sınırlanacağına ilişkin yorum getirirken bu bağlamda kamu hizmetinin nasıl tanımlanacağı üzerinde yoğunlaşırlar (Green, 1988:94).

Bu yaklaşıma göre, birey kendi yararına olanı seçebilecek rasyo-naliteye sahiptir. Dolayısıyla piyasaya müdahale bireyin bu seçme özgürlüğünü kısıtlayacaktır. Bu nedenle devletin etkinliğinin olabildiğince sınırlanması gerekmektedir

Örneğin, eğitim hizmetinin vergilendirme yolu ile değil de piyasa şartlarında fiyatlandırma yolu ile üretilmesini savunan Friedman kupon sistemi ile velilerin vergi yerine okulların belirleyeceği yıllık ücretleri ödeyerek eğitim hizmeti alabileceğini öne sürmektedir. Friedman'a göre eğitim fakir ya da zengin herkesin yararlandığı ve büyük ölçüde dışsallık yaratan bir hizmettir. Fakat bu hizmeti devlet yeterince karşılayamamakta dolayısıyla eğitim faaliyetleri özel kuruluşlarca yerine getirilirse hizmetin hem etkinliğinin artacağını hem de velilerin çocuğunu istediği ve kendi gözetimi ve denetimi altındaki bir okula yerleştirebileceğini savunur. Böylelikle eğitim hizmetinde devletin tek güç olarak hizmet vermesinin de önüne geçilmiş olacaktır. Friedman, böyle bir durumun adaletsizliğe yol açmayacağını, fakir çocuklar için de ödenek ayrılıp destek verilebileceğini savunur (Green, 1988:157).

Hizmetin piyasaya bırakılması, vatandaşı tüketici konumuna getirmiştir. Bu anlayışla da tüketici, liberalizmin önemli unsuru ve piyasa ekonomisinin tanımlayıcısı olan rekabet ögesi sayesinde isteğine ve bütçesine uygun olanı seçme hakkı ve özgürlüğüne sahip olacak, bireyler, girişimci-tüketici olarak, serbest ve özgür iradeleriyle karşılıklı çıkar alışverişinde bulunabileceklerdir. Böylelikle bireysel yarar son tahlilde toplumsal yarar doğuracaktır (Aksoy, 1995: 61).

Başta belirttiğimiz toplum sözleşmesi kuramcılarının savundukları bireycilikle Yeni Sağ'ın bireyciliği temelde aynı gibi görünse de, aslında

⁴ Çok çarpıcı bir örnek Amerika'dan verilebilir. Amerika son yıllarda eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda bütçeden ayrılan payı önemli ölçüde azaltmıştır. Özellikle sağlık alanında devletin desteğinin kalkması uzun yıllardan beri yok edildiği sanılan hastalıkların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Amerika'da yıllar boyunca bütçeden sağlık programları konusunda yapılan kesintiler tehlikeli tüberküloz virüsünü kentsel Amerika'da yaygın hale getirmiştir. 1953 ile 1985 yılları arasında tüberküloz vakaları istikrarlı bir biçimde 84.300 den 22.000'e inmişti:1991'de yaklaşık 27.000 yeni vaka ortaya çıktı ve Amerikan Akciğer Örgütü(ALA) 1991 yılından itibaren önlem alınmazsa her yıl 50.000 vakanın ortaya çıkacağını tahmin ediyor (Petras,s. 111).

farklılık arz etmektedir. Klasik bireyci anlayışta devlet, kişisel çıkarla toplumsal çıkarın uzlaşma alanını modern devlet olarak tasvir ederken, yeni-sağ bu uzlaşma mekânını piyasa olarak görür ve devletin düzenleyici varlığını bu bağlamda reddeder.

Bu sürecin kilit kavramı "değişim"dir. Değişimin yönü ise değişimi dayatan Batı tarafından sermayenin hızlı dolaşımının önündeki engelleri kaldıran bir içerikle hâlihazırda belirlenmiştir. Kamu yönetiminde reform, yapısal uyarılma adı altında Dünya Bankası ve IMF tarafından krizden kurtulma reçetesi olarak sunulan bu değişim programlarında, devletin hantal yapısı vurgulanarak, küreselleşen dünyaya ayak uydurabilecek yönetim yapısının oluşturulması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Devlet anlayışında ortaya çıkan değişim ise öncelikli olarak liberalizmin birey özgürlüğünü maddi ve o anki çıkar ile bütünleştiren; ekonomik özgürlüğü siyasal özgürlüğün temeli sayan bir görüşün geçerli olmasına dayanmaktaydı⁵. Kamu tercihi teorisinin büyük ölçüde çerçevesini oluşturduğu yeni-sağ, devletin ekonomik ve toplumsal alanlarda düzenleme yapmasını geçersizleştirdiği gibi, bu düzenlemelerin kamu yararına yönelik olması gibi bir endişeyi yansıtan yönetsel işlevleri de içeriksiz-leştirmektedir (Sezer, 1995:157).

Bu değişim dalgasından Türkiye'de nasibini almıştır. Türkiye, son 20-25 yıldır dayatılan neo-liberal politikalara karşı, teslimiyetçi bir şekilde ayak uydurmaya çalışmakta, hatta çabanın ötesinde büyük bir isteklilik sergilenmektedir. Stand-by anlaşmaları ile başlayan ardından Güçlü Ekonomiye Geçiş programları ve niyet mektupları ile devam eden süreç, şu an Kamu Yönetimi Reform Paketi ile sürdürülmektedir. Güçlü Ekonomiye Geçiş programları çerçevesinde neo-liberal politikaların uygulanabilmesi için gerekli özelleştirme çalışmaları hızlandırılırken, Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun⁶ ile de piyasanın önündeki engelleri kaldıracak yönetim aygıtı da oluşturulmak istenmektedir.

Son süreçte, liberal politikalara bağlı olarak yeniden yapılandırılan ekonomik faaliyet alanları içinde, sosyal devletin önemli eylem alanları

⁵ Kamunun temellerini sarsan bu durum bizzat Yeni Sağ yaklaşımına tutunanlar tarafından da ifade edilmiştir. Hayek'in özellikle 79-90 dönemi İngiliz Başbakanı Margaret Thatcher üzerinde büyük etkisi olduğu söylenir. Thatcher'ın, VWoman's Own Dergisi'nin Ekim 1987 sayısında kaba bir biçimde de olsa, yeni liberal dünya görüşünün özünü şu ünlü tümcesiyle ifade etmiştir: "Toplumsal diye bir şey yoktur; yalnızca bireyler ve aileler vardır (Martin, 1995:73). Bu sözler bireysel yararın kamu varan karşısında yeniden yükselişinin ifadesidir.

⁶ 3 Kasım 2003'de kamuoyuna açıklanan "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı", üzerinde bazı değişiklikler yapılarak 29 Aralık 2003'de TBMM'ye sunulmuştur. Tasarı, 14 Ocak 2004'de İçişleri Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu, 15 Ocak 2004'de de Anayasa Komisyonu'nda ele alınmış ve bazı değişikliklerle kabul edilmiştir. TBMM Genel Kurulu'nda, 18 Şubat 2004 tarihinde başlanan tasarı üzerindeki görüşmeler, aralıklarla 15 Temmuz 2004'e kadar sürdürülmüştür. Tasarı, başta adı olmak üzere (Kamu Yönetimi Temel Yasası 15.7.2004 tarihinde 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun olarak kabul edildi), bazı maddelerinde yapılan değişikliklerle kabul edildi. 5227 Sayılı "Kamu Yönetiminin Temel ilkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun", 3 Ağustos 2004 tarihinde, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından kısmen veto edildi. Cumhurbaşkanı Sezer, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 16, 23, 38, 39, 40, 46, 49, geçici 1, geçici 3, geçici 4, geçici 5, geçici 6, geçici 7, geçici 8 ve geçici 9. maddelerinin bir kez daha görüşülmesi için, yasayı TBMM'ye iade etti.

olan eğitim, sağlık gibi sosyal sektörler, ulaşım, elektrik, haberleşme, su, kanalizasyon, çöp gibi alt yapı sektörlerinde özelleştirme çalışmalarına hız verilerek, hizmet anlayışının piyasalaştırılması hedeflenmektedir⁷ (Görer, 2003:341).

Devlet anlayışındaki değişimin kamu yönetimine yansması, öncelikli olarak kamu yönetiminin temel işlevlerinin ne olacağına sorgulanmasına neden olmuştur. Hız verilen özelleştirme çabaları, kamu hizmeti anlayışının da kökten değişmesini beraberinde getirmiştir. Kamu hizmeti kamu yararı ilkesi çerçevesinde belirlendiğinden, belli kamusal hizmetler piyasaya bırakıldığı takdirde insanların gereksinimleri ekonomik ve sosyal haklar çerçevesinde değil, satın alma güçleri çerçevesinde tanımlanacaktır. Böylece "vatandaş" hizmetten yararlanma hakkı elinden alınmış, bedelini ödediği takdirde hizmeti alan bir müşteri haline dönüşür (Martin, 1995:14).

Kamu yararı başta belirttiğimiz gibi soyut bir kavramdır ve idarenin eylem ve işlemleri çerçevesinde somutlaşmaktadır. Kamu hizmeti kamu yararının somut anlamda ifade bulması ve topluma yansıtılması açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu nedenle bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için;

- a. hizmetin kamuya yöneltilmiş ve kamuya yararlı olması,
- b. hizmetin ya kamu kuruluşlarınca, ya da ilgili kamu kuruluşunun sıkı denetimi altında özel kişilerce yürütülmesi, gereklidir (Tan, 2001:28).

Dolayısıyla kamu hizmeti, kamuya yönelik ve kamu yararlı bir hizmettir. Ancak bir hizmetin kamu hizmeti sayılması için kamuya yönelik olması yeterli olmaz aynı zamanda devletin gözetimi altında yürütülmesi de gerekir.

Kamu hizmetinin ön koşulları niteliğinde olan bu iki temel ilke, neo-liberal baskıların sonucu giderek aşınmaktadır. Yeni anlayış, hizmetin özelleşmesini beraberinde getirirken bu hizmetlerin de piyasa koşullarında üretilmesini sağlayacak mekanizmayı da beraberinde yaratmaktadır. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın 5. maddesi'nin (b) bendinde "kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde, (...) hizmetten yararlananların ihtiyacına odaklılık esas alınır" denmektedir. Bir diğer deyişle kamu hizmetinin ne olduğu önceden saptanmakta ve daha sonra yararlanan kişilerin ihtiyacına uygun olup olmadığına bakılmaktadır. Genelde halkın ihtiyaçlarının (özelde de yoksul, işsiz...vs halkın) ne olduğunun önceden saptanması ve ona göre hizmet vermek söz konusu değildir (Dinler ve Sönmez, 2003:36).

Kamu yararı ve kamu hizmeti anlayışı yerine getirilen ise "rekabet" kavramıdır. Serbestleşme ve piyasalaşma, kamu hizmetlerinin de rekabet

---

Özelleştirmenin anayasal dayanağı da hazırlanmıştır. 1982 Anayasası'nın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler kısmının Kamu Yararı adını taşıyan alt bölümünde yer alan 47.maddesine 13.8.1999 tarihinde yapılan değişiklikle özelleştirme de eklenmiştir. Yapılan bu değişikliğin önemi özelleştirmenin yer aldığı maddenin kamu yararı başlığı içerisinde yer almasıdır. Dolayısıyla başta belirttiğimiz yasa kamu yararınadır ilkesi, yasayı belirleyen siyasal irade tarafından belirli çıkar çevrelerinin lehine biçimlendirilmiştir.

ortamı içinde piyasaya açılmasını sağlamış ve hatta kamu idareleri açısından, gerçekleştirdikleri "kamu yararlı" idari işlemler nedeniyle oluşan anlaşmazlıklarda, yargının dava sonucunu "üstün kamu yararlı" şeklinde neticelendirmesi ile artık, kamu yararına yapılan işlemlerde de yarışmacı ve rekabet unsuru önemsenir hale gelmiştir(Altaban veDuyguluer, 2003)

Az gelişmiş ülkelere Dünya Bankası tarafından açılan kredilerin büyük bölümü tarım, enerji ve ulaştırma sektörlerine aittir (Güler, 1996:85). Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, gibi alanlar ise büyük sermaye sahipleri için kârlı alanlar olarak görülmektedir. Türkiye de bu kârlı alanlardan biri olarak görülmektedir. Bu ifadeyi örneklerle açmanın kamu yararının neo-liberal politikalar sonucu ülkemizde nasıl tahribata uğratıldığını görmemiz açısından önem taşımaktadır. Özellikle tarım, sağlık ve eğitim gibi kamuyu yakından ilgilendiren hizmet alanlarında son süreçte piyasalaştırma çabaları belirgin hale gelmiştir.

Tarım açısından bakıldığında, Türkiye'de mevcut destekleme politikalarına 1990 başlarından itibaren dışardan ve içerden yöneltilen eleştiriler ile tarımsal desteklemenin tedrici bir tasfiyesine başlanmıştır. 2000 Programı çerçevesinde IMF ve Dünya Bankası'na verilen ve kamuoyuna açıklanan 5 niyet mektubundan 4'ü tarıma ilişkin yeniden yapılmaya önemli bir yer ayırmış ve tarımımızın geleceği konusunda yeterince açık bir dil kullanmışlardır. 9 Aralık 1999 tarihinde IMF'ye verilen niyet mektubunda şu ifade yer almaktadır: " Reform programımızın orta vadeli amacı var olan destekleme politikalarını safhalar halinde ortadan kaldırmak ve fakir çiftçileri hedef alan doğrudan gelir desteği sistemi ile değiştirmektir" Alışılmış bir uygulama olmadığı halde Dünya Bankası'na de verilen 10 Mart 2000 tarihli niyet mektubu da aynı kararlılığı vurgulamaktadır (Boratav vd, 2005).

Aynı metinde tarımsal reform programı, devletin tarımsal üretim ile tarımsal sanayi üretiminde doğrudan bir rol almaktan çekilmesine yönelik orta vadeli hedef doğrultusunda, sektördeki devlet varlıklarının ticarileş-tirilmesi ve özelleştirilmesine ilişkin öneriler yer almaktadır.

1982 Anayasası'nın Sosyal ve Ekonomik Haklar Kısmının Kamu Yararı adını taşıyan alt başlığında yer alan "Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması" nı içeren 45. madde'de; "Devlet, tarım arazileri ile çayır mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi arttırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır" ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda yer alan niyet mektubu ile Anayasa'nın ilgili maddesi karşılaştırıldığında, Anayasa'nın kamu yararı başlığı içerisinde değerlendirdiği tarımsal desteklemenin yok edilmek istendiği açık bir şekilde görülmektedir. Doğrudan gelir desteğini öneren IMF, tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar için hayati önem taşıyan tarımsal girdilerin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Bunun yanında yine tarım kredi ve kooperatifleri güçsüzleştirilerek, çiftçi piyasa karşısında korumasız bırakılmaktadır. Ülke

ekonomisi açısından bakıldığı zaman nüfusunun %40'ına yakın bir kısmının tarımdan geçindiği bir ekonomide, tarımsal üretim kapasitesi düşürülerek, ülke dışa bağımlı hale getirilmiştir.

Tüm azgelişmiş ülkelere yöneltilen bu dayatmaların ana çerçevesine baktığımız zaman kamu adına genişletici ve etkinleştirici müdahalelerin değil de, kamuyu daraltıcı ve işlevsizleştirici baskıların ağırlığını görmekteyiz. Devletin hangi alanda faaliyet gösterebileceğinin sınırlarını çizen neoliberal politikalar bu faaliyetlerinde hangi parametreler gözetilerek üretileceğini belirlemiştir. Buna göre devlet sınırları daraltılmış bir alanda faaliyetlerini kamu yararına göre değil, etkinlik ve verimlilik ilkelerini gözeterek yürütecektir. OECD Türkiye Raporunda sık sık tekrar edilen Düzenleyici Etki Analizinin (DEA) yapılmasına ilişkin ısrarların nedeni de bu çerçevede anlam ifade etmektedir.

Bu rapora göre "Görevli yetkililer, hükümetin teklif ettiği önlemlerle ilgili olarak verdikleri kararları somut maliyet ve fayda hesaplarına dayandırmamaktadır. Kanun tasarılarının halen eklenen gerekçelerinde hemen hemen hiçbir nicel değerlendirme bulunmamaktadır OECD, artık yasanın maliyetinin de hesaplanması gerektiğini savunmaktadır" ilkesi yer almaktadır (Bayramoğlu, 2002:65).

Böyle bir yaklaşım, kamunun hiçe sayılmasından öte, daha önce belirttiğimiz "yasa kamu yararınadır" ilkesini getiren İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne de aykırılık teşkil etmektedir. Anlaşılan o ki, siyasal iradeye bırakılmış olan kamu yararını belirleme hakkı, kamusal taleplere ya da ihtiyaçlara göre değil, maliyetine ya da ekonomikliliğine göre belirlenecektir. Siyasal irade çıkaracağı yasada eğer ekonomiklik gözetecek olursa, o zaman sokak çocuklarının hakkını koruyan ya da toplumun tüm yararına olacak bir yasanın da maliyeti getirişinden daha fazla olacağı gerekçesi ile reddedilebilecektir. Bu ise kamunun ve dola-yısıyla toplumun toptan çökmesinden başka bir şeyi ifade etmemektedir.

Sonuç:

Sonuç olarak kamu yararı salt idare hukuku tekniği içerisinde değerlendirilemeyecek kadar felsefi ve kamusal alan içerisinde anlam kazanan bir kavramdır. Bu nedenle kavramı sadece yasalarda var olan kullanım biçimlerinden yola çıkarak tanımlamak, bizi yanlış sonuca götüreceği gibi kamu yararı anlayışında meydana gelen değişimleri görmemize de engel olacaktır. Bu nedenle çalışmada, kamu yararı, kamu-sallıkla bağlantı kurularak açıklanmaya çalışılmıştır. Çünkü bir üretim ilişkileri biçimi olarak kapitalizmin egemenliği ile birlikte kamusal alan, hâkim sınıfın istekleri çerçevesinde şekillenmiş ve modern devletin inşası ile birlikte, soyutlamaya dayalı bir kamu yararı anlayışının da biçimlenmesine neden olmuştur. Oysa neyin kamunun yararına olduğunu belirleyecek olan, kamusal alandaki toplumun bilinç düzeyidir. Kapitalizm, bu bilinç düzeyini yeni sağ ve neoliberal politikalar yolu ile oluşmadan engelleme çabasıdadır. Bu politikalar son süreçte bireysel yarar kamu yararı karşısında öncelikli konuma getirirken, kamusal alanda da teslimiyetçi bir yapı oluşturmaktadır.

Kamu yönetimini yeniden yapılandırma adına ve devletin faaliyet alanının daraltılmasına yönelik bu tür müdahalelerin amacı, ekonomide esnek yapılanmanın ve sermayenin önündeki engellerin aşılması ve toplumsal alanın bu düzen çerçevesinde yeniden inşa edilmesidir. Toplumun parçacıllaştırmaya ve kamusal alanı daraltmaya yönelik bu çabalar sonucu kamu yararı işlevsiz hale getirilmektedir.

Türkiye, bu çerçevede batıya eklenme telaşı içerisinde tüm dayatmaları sessiz sedasız yerine getirmeye çalışmaktadır. Hız verilen özelleştirme çalışmaları ve ülke kaynaklarını yabancı sermayenin eline bırakacak yasal düzenlemeler, kamu hizmeti anlayışını piyasa lehine değiştirdiği gibi, kamu hizmetinin öncelikli amacı olan kamu yararı anlayışını da geçersiz kılmaktadır.

Oysa kamu yararı, tüm insanlığın yararını gözeten bütüncül ve toplumsal bir kavramdır. Bu nedenle kamu yararı anlayışının terk edilmesi kamunun yok edilmesi anlamına gelir. Çünkü, kamusal alanda meydana gelecek olan daralmalar toplumsal tepkileri de beraberinde getirecektir. Başta güvenlik ve adalet hizmetleri olmak üzere eğitim, sağlık, altyapı gibi hizmetlerin piyasaya bırakılması toplumdaki bu iç parçalanmanın hızlanmasına neden olacaktır.

Kamu yararı aynı zamanda siyasal iradenin topluma bakış açısını da yansıtır. Siyasal iradedeki yozlaşma kamu yararı anlayışında da farklılaşmaya ve kavramın içinin boşaltılmasına neden olmaktadır. Kamu yararını sadece devletin bir sınırlama aracı ve mülkiyet hakkının korunmasında

gözetilecek bir araç olarak gören siyasal irade kamu yararını dar bir kalıba sokarak kavramın yüklendiği işlevleri sınırlamaktadır.

Oysa kamu yararı çok geniş perspektifli bir kavramdır ve toplumda bölüşüm ilişkilerinin adilliği, insan haklarının güvencesi, siyasal katılımın düzeyi, kamu hizmetine ulaşılmasında eşitliği ve insanca yaşayabilmek için gerekli gelir düzeyi ile anlam kazanmaktadır. Eğer bir ülkede saydığımız ve daha da arttırabileceğimiz bu parametreler toplum lehine işlemiyorsa gerçek anlamda bir kamu yararı anlayışından da bahsedilmesi güçtür.

Bu parametrelerin toplum lehine işlemesi ise, ancak etkin kamu hizmeti politikaları ile gerçekleşir. Çünkü kamu yararı çalışmamızda da belirttiğimiz gibi soyut bir kavramdır ve kamu yararını temel amaç alan kamu hizmetine yönelik faaliyetler ile somutlaşabilmektedir.

Bu çerçevede devletin koruyucu ve müdahaleci işlevinin ortadan kaldırılmasına yönelik dayatılan özelleştirme politikaları, yoksulluğu, eğitimsizliği, sağlık hizmetinden yoksunluğu ve daha birçok kamu hizmetinden eşit ölçüde yararlanılamamasından kaynaklanan sorunları daha da derinleştirecektir. Bu nedenle kamu yararı anlayışı hiçbir zaman yok edilemez. Yok, edilmek istendiği takdirde bu hizmetlerden yoksunluğun getireceği sosyal patlamanın bedeli çok daha ağır olacaktır. Bu nedenle kamunun topluluk oluşturucu ve toplumun çıkarını gözetme işlevi insanlık var olduğu sürece devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, Mehmet A., Köker, Levent., Akar,Baii C, (1994) Kral Devlet Ya Da Ölümlü Tanrı, İmge Kitabevi, Ankara
- Akıllıoğlu T. (1991). "Kamu Yararı Üzerine Düşünceler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:24, Sayı:2, s.2-15
- Aksoy, Ş. (1995). "Yeni Sağ ve Kamu Yönetimi", Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri II.Cilt.TODAİE, Ankara s. 159-173
- Altaban Ö., Duyguluer F.(2003) Güncel: Yasal Düzenlemeler, "Kamu Yönetiminin Yapılandırılması Tasarıları Üzerine Notlar". Mimarlık Dergisi, İndirilme Tarihi: 26 Mayıs 2005, www.mimarlikodasi.org.tr/mimarlikdergisi
- Asfhord, N.(1993) The Ideas of New Right, N.Asfhord and G.Jordan (Der.), Public Policy and the Impact of the New Right, (s.19-46). London:Pinter Publishers
- Barry N.B. (2003) Modern Siyaset Teorisi (çev: Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin), Ankara: Liberte Yayınları
- Bayramoğlu, S. (2003) "Düzenleyici Devlet Düzenlenirken. OECD Türkiye Raporu Üzerine Eleştirel bir Çözümleme", Praksis, Yıl:3,Sayı:9,s.143-162
- Çaha,Ö.(1998) "İdeolojik Kamusalın Sivil Kamusala Dönüşümü", Doğu-Batı Dergisi, Ankara.Yıl :2 Sayı:5, Kasım, Aralık, Ocak 1998-9, s.73-95
- Boratav K.vd "Güçlü Ekonomiye Geçiş Üzerine Değerlendirmeler", Bağımsız Sosyal Bilimciler İktisat Grubu Değerlendirme Raporu, <http://www.bsb.org>. İndirilme Tarihi:11 Şubat 2005
- Dinler, D., Sönmez, Ü.(2003) "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı: Halkın İhtiyaçlarına Yönelik Reform Mu? Neoliberal Dönüşümün Kurumsallaşması Mı?", Kamu Yönetimi Reformu İncelemeleri Mülkiye'den Perspektifler(2), No.60,
- Doğanay.Ü. (1974) "Toplum ve Kamu Yararı Kavramları", Mimarlık Dergisi, Sayı:7, Temmuz 1974, s.5-6
- Flathman R.E.,(1966), The Public interest: An Essay Concerning the Normative Discourse of Politics, New York: Wiley, içinde Held V.,(1970).The Public interest and Individual interests, NewYork/London: Basic Boks
- Görer, N. (2003). Altyapı Hizmetlerinin Sağlanmasında Kamunun Değişen Sorumluluğu. M.A. Çukurçayır ve A.Tekel (Der), Yerel ve Kentsel Politikalar (s.341-362). Ankara, Çizgi Kitabevi
- Green D., (1988). The New Right. London:Wheatsheaf Boks
- Gül S.S,(2004). Sosyal Devlet Bitti. Yasasın Piyasa!. İstanbul: Etik Yayınları
- Habermas J.,(1997) Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü (Çev:Tanıl Bora), İstanbul: İletişim Yayınları
- Habermas, J., (1995), "Kamusal Alan: Ansiklopedik bir makale" (Çev: Nuran Erol), Birikim Dergisi, Şubat, 1995 sayı:70, s62-67

Jordan G.,(1993) The New Right and Public Policy:A Preliminary Overview, N. Asfhord and G.Jordan(Der.),Public Policy and the Impact of the New Right, s.1-19 London,Pinter Publishers

Martin B.,(1995). Özelleştirme: Kimin Cıkarına?(Çev: Osman Ç. Deniztekin), İstanbul: Cep Kitapları: 124/Düşün:009

Özcan H.,(1993). Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü. İstanbul: AlfaYayınevi

Petras, J.,Morley,M,(1996), İmparatorluk mu? Cumhuriyet mi?, İstanbul: Sarmal Yayınevi

Rousseau J.J.,(1990). Toplum Sözleşmesi (Çev: Vedat Günyol) İstanbul: Adam Yayınları

Sarıbay A.Y.,(2000), Kamusal Alan Diyalojik Demokrasi ve Sivil İtiraz, İstanbul: Alfa Yayınları

Schubert G.,(1960). Is There a Public Interest?. Illinois: The Free Pres of Glencoe

Sezer, B.U.(1995) "Halkla İlişkiler: Katılımdan Tanıtıma", Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu, 1 .Cilt, Ankara: TODAİE Yayınları

Sorauf F.,(1962). The Conceptual Muddle, içinde David Held,(1970) The Public interest and Individual interests, NewYork/London: Basic Boks

Tan T., (2001). Türkiye'nin Yönetim Yapısı. Ankara: Turhan Kitabevi

tusun \). uuuuuMctLiMfci^ıınj rctSutiMııııuen uevıfciı-ovıı
Toplum İlişkisi, İstanbul: Alfa Yayınları

Tunaya T.Z.,(1980), Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku.İstanbul: İ.Ü Hukuk Fakültesi Yayınları

Wycherley, R.E.,(1993). Antikçağda Kentler Nasıl Kuruldu?, (Çev: Nur Nirven-Nezih Başgelen), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları